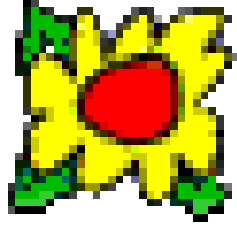


# Basis Logboek

*Gebruikershandleiding bij versie 4.0*



Registratiesoftware  
veldwaarnemingen flora en fauna



# Inhoud

## Introductie

- Inleiding 4
- Systeemvereisten 4
- Installatie 4

## Eerste gebruik

- Basis logboek voor de eerste keer starten 5
- De schermonderdelen van Basis Logboek 6

## Gegevens invoeren

- Gegevens invoeren 7
- Tips en trucs bij het invoeren van gegevens 15

## Gegevens bewerken

- Selecties maken 19
- Logboeken en databases 23
- Uitwisselen van gegevens tussen gebruikers 26
- Exporteren en importeren van gegevens 27

## Overige mogelijkheden en Tips

- Menu extra 31
- Een lokaal waarnemersnetwerk opzetten 32
- Zin en onzin bij het verzamelen van gegevens 33
- Reservekopie maken 34
- Soortenbibliotheek 34
- Adressen en registratie 38
- Gebruikovereenkomst 39

# Inleiding

Deze handleiding geeft een overzicht van de functies van Basis Logboek voor Windows, om te beginnen met de installatie van het programma op uw computer. Achtereenvolgens wordt uitgelegd hoe u gegevens kunt invoeren en bewerken. U dient deze informatie aandachtig te hebben gelezen voordat u met het programma aan de slag gaat.

Achterin treft u technische informatie over Basis Logboek aan, zodat deze handleiding ook op de lange termijn de meeste vragen kan blijven beantwoorden. Mocht u desondanks problemen ondervinden met het gebruik van Basis Logboek, dan kan iemand uit uw omgeving u misschien helpen of u kunt contact opnemen met de auteur van de software of een kijkje nemen op de website van Basis Logboek.

Veel plezier met het gebruik van Basis Logboek!

## Systeemvereisten

Processor:	486 / 16 MB intern geheugen
Harddisk:	20 MB schijfruimte vrij bij installatie
Besturingssysteem:	Windows 95, 98, ME, NT, 2000
Beeldscherm:	SVGA, 800x600 pixels.

## Installatie

1. Start het installatieprogramma op de installatiediskette
  - Plaats de eerste programmadiskette in het diskettestation
  - Klik op **Uitvoeren.../Run...** in het **Start Menu** van Windows
  - Toets **A:\SETUP** in en klik op **OK**.
2. Het setup-programma wordt gestart. U kunt de naam van de programmagroep (Basis Logboek) en de doel-map (C:\BASLOGB) eventueel wijzigen. Klik vervolgens op **Installeren**. Na enige tijd zal het installatieprogramma om de tweede programmadiskette vragen. Plaats de diskette in het diskettestation en klik op **OK**.
3. Start Basis Logboek nu vanuit het **Start Menu** van Windows. Op de volgende pagina's leest u meer over de mogelijkheden van het programma. Veel plezier !

## Basis Logboek voor de eerste keer starten

Bij het starten van Basis Logboek voor de eerste keer verschijnt het titelvenster en vervolgens een keuzelijst met bestanden. U moet een bestaand gegevensbestand kiezen. Bij Basis Logboek wordt standaard een Voorbeeld-logboek meegeleverd met circa 450 waarnemingen. Klik op Gouda.blb en kies **OK** om de inhoud van het Logboek te bekijken. Selecteer vervolgens een database uit de lijst en klik op **OK** om de inhoud ervan te bekijken.

Verderop in deze handleiding staat beschreven hoe u zelf een nieuw Logboek kan maken. Maar eerst leest u meer over de verschillende onderdelen van Basis Logboek.

# De schermonderdelen van Basis Logboek

Na het starten van Basis Logboek verschijnt het **hoofdvenster**. In de linker lijst wordt een overzicht gegeven van de ingevoerde excursies (plaats/datum-combinaties). Door een item uit de lijst aan te klikken, verschijnen de bijbehorende waarnemingen in de rechter lijst en de overige gegevens in het grijze vensterdeel eronder.

Door in de rechter lijst een waarneming aan te klikken verschijnen de gegevens in het grijze vensterdeel eronder.

Door het klikken op de knoppen **Gebieden**, **Excursie** en **Waarnemingen** wordt een bijbehorend venster getoond waarin de betreffende gegevens kunnen worden gewijzigd.

The screenshot shows the 'Basis Logboek' application window. The title bar reads 'Basis Logboek (NJN Afdeling Gouda 1992-1997)'. The menu bar includes 'Bestand', 'Bewerken', 'Selecteren', 'Overzichten', 'Zoeken', 'Extra', and 'Help'. The main window is divided into three sections:

- Excursies (174):** A table with columns 'datum', 'gebied', and 'onderwerp'. The row for '22 okt 1995' at 'Surfplas' is selected, with 'vogels' as the subject.
- Waarnemingen (28):** A list of observations. The entry 'vogel Kuifeend' is selected.
- Detail View:** A greyed-out area showing details for the selected excursion and observation. It includes location information (Surfplas, Gemeente/Overheid), weather conditions (weinig wind, zonnig, 14 °C), and a note about disturbance ('Veel verstoring door bootjes op plas').

Buttons for 'Excursiegegevens', 'Gebieden', 'Waarnemingen', and 'Excursie' are visible at the bottom of the interface.

# Gegevens invoeren

## Een nieuwe excursie invoeren

De gegevens in Basis Logboek worden bewaard door een lijst van waarnemingen te koppelen aan de gegevens van een excursie (combinatie van plaats en datum). Allereerst moeten de excursiegegevens worden ingevuld.

Kies daartoe **Nieuwe excursie...** uit het menu **Bewerken**.

**Excursiegegevens**

Datum (ddmmjjjj) \* 22101995 22 oktober 1995  
voor vandaag

Gebied \* Surfplas

Onderwerp \* vogels

Wind weinig wind

Bewolking zonnig

Temperatuur 14 °C Bezoekduur uur

Aantal deelnemers 3 Tijdstip

Aanwezigen Thijs Sander Laurens

Opmerkingen Veel verstoring door bootjes op plas.

Archief#

\* verplicht invullen

Gebieden... OK Annuleren

In het **venster excursiegegevens** voert u datum, gebied en onderwerp in. De met een sterretje (\*) gemerkte velden moeten altijd worden ingevuld, de overige velden mogen leeg blijven.

- als een gebied nog niet eerder is bezocht, dan moet het eerst in het venster **Gebieden** worden toegevoegd aan de gebiedendatabase (zie verderop in de handleiding).

Kies **OK** om de ingevoerde gegevens te bewaren.

Nu verschijnt een venster waarin een lijst met waarnemingen kan worden ingevoerd:

Soortnaam: (aythya fuligula)

\* kuifeend

Groep: \* vogels

Aantal / Abundantie: 700

Aantal

Aantal

Aantal

Bijzonderheden:

Zicht  Foto  Gehoord

Vangst  In collectie  Determinatie

Scoorsoort

Niche/Substraat:

kleine mantelmeeuw  
knobbelzwaan  
koperwiek  
krakeend  
kuifeend  
meerkoet  
nijlgans  
ringmus  
roodborst  
slobeend

Waarnemer: Laurens Sparrius

Sorteer waarnemingen bij opslaan

Nieuw

Toevoegen

Snel...

Wijzig

Verwijderen

OK

Annuleren

- let op: er moet minimaal één waarneming worden ingevoerd.

Voer een naam van een soort in en druk op <enter>. Als Basis Logboek de soortnaam herkend heeft, verschijnt de bijbehorende soortgroep vanzelf in het invoervakje eronder, en spring de cursor naar het vakje Aantal.

- per waarneming moeten de met een sterretje (\*) gemerkte velden verplicht worden ingevuld (naam+soortgroep). Na het invullen van een veld drukt u op <enter> om naar het volgende veld te gaan.

Gebruik de toetscombinatie **ALT+T** om een waarneming aan de lijst toe te voegen. Zo kunt u waarnemingen invoeren zonder het gebruik van de computermuis. U kunt ook met de muis op de knop **Toevoegen** klikken.

Kies **OK** om de waarnemingenlijst op te slaan en terug te keren naar het hoofdvenster.

## Gebiedgegevens invoeren en wijzigen

In de gebiedendatabase worden gegevens over bezochte gebieden bewaard. Omdat het programma bedoeld is voor lokaal gebruik, zal het invoeren van de gebiedgegevens na verloop van tijd steeds minder nodig zijn.

Ander gebied >>

\* Verplicht invullen

Naam: Surfpas

Eigendom: Gemeente/Overheid

Gemeente: Reeuwijk >> Coördinaten

Grootte: tussen 10 en 90 ha

X coördinaat: 111

Y coördinaat: 453

Km-hok: 31-53-22

UTM lettercode: FT197697

Biotoop (1): 321 Zandgat, grindgat of kleigat

Biotoop (2):

Nadere bijschrijving:

Nieuw

Wijzig

Sluiten

## Gebied toevoegen

Om een nieuw gebied toe te voegen, moet u het volgende doen:

1. Kies **Gebieden** uit het menu **Bewerken**, of klik op **Gebieden** op het werkblad.
2. Kies **Nieuw**. Voer ten minste de verplichte velden in (deze zijn met een \* gemarkeerd).
3. Na het invoeren op **Toevoegen** klikken om het gebied te bewaren.
4. Herhaal stap 2 en 3 om nog een gebied toe te voegen.
5. Kies **Sluiten** om het venster te sluiten.

## Gebied wijzigen

Om gegevens te wijzigen, volg de volgende stappen:

1. Selecteer eventueel een gebiednaam uit de lijst; deze verschijnt na het klikken op **Ander Gebied>>**.
  2. Breng wijzigingen aan
  3. Klik op **Wijzig** om de veranderingen te bewaren
  4. Herhaal stap 1 tot 3 om in meer gebiedsbeschrijvingen veranderingen aan te brengen.
  5. Klik op **Sluiten** om het venster te sluiten
- Het is verstandig om direct na het maken van een nieuw Logboek alvast een aantal gebieden in te voeren. Pak stafkaarten of atlas, het handboek van Natuurmonumenten, etc. en zoek de gegevens van regelmatig bezochte gebieden alvast op.
  - Houd de namen van de gebieden kort. Extra informatie kunt u kwijt in het opmerkingenveld.
  - Dubbele (identieke) gebiedsnamen zijn niet toegestaan
  - U kunt geen gebieden verwijderen, omdat dan alle bijbehorende excursies ook gewist zouden worden. Gebruikt u een gebied niet meer, dan kunt u de gegevens wijzigen in die van een ander gebied.
  - Coördinaten kunnen zowel als Amersfoortcoördinaat als uurhok als UTM-code worden ingevoerd. Basis Logboek rekent de coördinaten in elkaar om. Amersfoortcoördinaten kunnen tot op twee decimalen nauwkeurig (10x10 meter) worden ingevoerd. UTM-coördinaten hebben een nauwkeurigheid van 100x100 meter. Invoervorm:
    - - Amersfoortcoördinaat: xxx.xx en yyy.yy
    - - UTM (MGRS-notatie): AB123123
  - Als u de Amersfoortcoördinaten niet precies weet, dan kunt u in het veld **Gemeente** de naam van de dichtstbijzijnde woonplaats invullen, en op >> **Coördinaten...** klikken. Basis Logboek zoekt dan vanzelf de coördinaten op, die het centrum van de woonplaats aangeven.
  - Voor de nauwkeurigheid: zorg ervoor dat het gebied dat wordt beschreven niet groter is dan 1x1 km. Deel het gebied eventueel op in stukken van 1x1 km, en noem ze bijvoorbeeld 'Lutjebroekerveen N' en 'Lutjebroekerveen Z'.
  - Als u met een raster van 5x5 kilometer wilt werken, dan kunt u de Amersfoortcoördinaten van de ZW-punt van een uurhok opgeven.

## Excursiegegevens invoeren

Het venster Excursiegegevens bestaat uit een aantal velden:

### Datum

De datum kan op verschillende manieren worden ingevoerd. Zie verderop in deze handleiding voor meer informatie over het invoeren van de datum.

### Gebied, Wind, Weertype, Tijdstip

Deze kunnen alleen uit de combolijsten worden gekozen.

### Aanwezigen en Opmerkingen

Hier kan slechts een beperkt aantal (resp. 30 en 40) tekens worden ingevoerd.

### Archiefnummer

Voor aanvullende informatie (artikel, situatieschetsen, enz.) kan een archiefnummer worden ingevoerd (letters zijn ook toegestaan).  
Bijvoorbeeld: 'Natu 3:96' voor Natura 3 uit 1996; of 'NH06071997' voor het natuurhistorisch archief (hier met de datum als archiefnummer).

Kies **OK** om het venster te sluiten en de gegevens te bewaren. Kies **Annuleren** om de wijzigingen ongedaan te maken.

## Waarnemingen invoeren

Het waarnemingenvenster is zo gemaakt dat alles met het toetsenbord ingevuld kan worden. Zo hoeft niet steeds tussen muis en toetsenbord te worden gewisseld.

Voor het invoeren van een nieuwe waarneming moet eerst op **Nieuw** worden geklikt (of: ALT-N intoetsen). Hierdoor worden alle velden gewist.

Toets een soortnaam in en druk op **<enter>**.

- Basis Logboek kent al ruim 15000 soorten namen van verschillende groepen planten en dieren. Bij een naam hoort ook een groep (bijv. 'vogels', 'hogere planten' of 'libellen'). Kent Basis Logboek de soort, dan verschijnt de soortgroep automatisch in het vak **Groep**. Als Basis Logboek de soortnaam niet kent of als de soortnaam verkeerd is gespeld dan geeft Basis Logboek een lijst met alternatieven, net zoals bij de spellingcontrole in tekstverwerkers.
- Als de naam verkeerd gespeld is, kies dan de juiste naam uit de lijst

met alternatieven of verbeter de naam zelf. Om het eerste alternatief te kiezen, gewoon <enter> toetsen, anders met de pijltjestoetsen kiezen en <enter> toetsen.

- Als de naam toch goed is gespeld druk dan op **Escape**, en vervolgens op **TAB** om naar het vak Groep te gaan. Kies dan een soortgroep uit de combolijst. Bij het toevoegen krijgt u soms de mededeling dat de soortnaam nog niet in de soortenbibliotheek staat. Klik op **OK** om de soort toe te voegen.
- Voeg nooit zomaar nieuwe namen toe aan de soortenbibliotheek. Het kan dan goed zijn dat de naam toch foutief is ingevoerd. Controleer eerst of de naam wel goed is, aan de hand van flora, standaardlijst of een determineertabel. Veel Nederlandse soortnamen beginnen vaak met Grote, Gewone (of iets dergelijks); bij de wetenschappelijke namen worden bijvoorbeeld 't' en 'th' en ook 'ch' en 'g', gemakkelijk door elkaar gehaald! Ook kan het zijn dat de door u gebruikte naam een niet-officiële naam of een synoniem betreft.
- Wanneer niet tot op de soort gedetermineerd kon worden, kan een soortnaam ook invoeren als een .spec-naam: *Liocarcinus sp.* of *Liocarcinus spec.* Basis Logboek controleert dan de juiste spelling van de naam van het genus.

Om typfouten te voorkomen, kan de soortnaam ook verkort worden ingevoerd.

Druk na het invullen van een veld steeds op <enter> om naar het volgende veld te gaan.

- Bij de laatste drie vakken met aantallen kan steeds een stadium/geslacht-combinatie worden gekozen. Deze aanduiding is met name belangrijk voor invoer van gegevens over Vlinders en Libellen (de beschrijvingen zijn vrijwel gelijk aan die van de Vlinderstichting). Voor o.m. planten kan ook worden aangegeven of deze 'bloeiend', 'vegetatief' of 'met vruchten' werd gevonden. Voor vogels is bijvoorbeeld ook 'juveniel' opgenomen.
- Waar aantallen kunnen worden ingevuld, kunnen cijfers worden ingevuld, maar ook de tekenreeksen uit de Schaal van Tansley (d/a/f/o/r), de Schaal van Braun-Blanquet (r/+/2m/1/2a/2b/3/4) en tekens ++/+/o/-/- en hoofdletters (A,B,C,D,E,F,G,H,I,X,O), 'zeldzaamheid' (ZZ/Z/G/A/ZA). Door met de rechter muisknop in het vakje Aantal te klikken verschijnt een pop-up menu met deze codes.

- De aankruisvakjes kunnen ook met de spatiebalk aan en uit worden gezet.
- De niche-codering is qua structuur hetzelfde als de IPI codering bij gebieden. Het is echter geen officiële codering, met later eventueel wel uitwisselbaar met andere instanties. De omschrijvingen kunnen worden voor vele doeleinden geschikt zijn. Gebruik altijd deze codering als een bijzonderheid over het substraat aangeven moet worden. De niche-codering heeft ook een zoekmogelijkheid, bijvoorbeeld de tekst 'op es' levert de tekst '263 Op es (Fraxinus)' in het tekstvak. Druk vervolgens op <enter> om door te gaan naar de knop Toevoegen.

Om de waarneming te bewaren, moet alleen nog op de knop **Toevoegen** worden aangeklikt (of: <enter> toetsen wanneer de cursor op de knop staat). De waarneming wordt dan aan de lijst toegevoegd en het invulgedeelte wordt gereedgemaakt voor het invoeren van een nieuwe waarneming.

- Als het onderste gedeelte (aantallen, substraat, opmerkingen) niet wordt ingevuld, kan ook op **Toevoegen** worden geklikt (of: toets **ALT-T**) om de waarneming meteen toe te voegen zonder alle velden te doorlopen.

Om de wijzigingen of nieuwe waarnemingen te bewaren, kies **OK**. Kies **Annuleren** om de wijzigingen ongedaan te maken en toegevoegde waarnemingen weg te gooien.

- Kruis het vakje **Sorteer waarnemingen bij opslaan** aan, om de waarnemingenlijst te sorteren, als deze wordt opgeslagen. Ze worden eerst geordend op groep en vervolgens alfabetisch op soortnaam.
- Per excursie moet ten minste één waarneming worden ingevoerd. Om een excursie te verwijderen, moet eerst het waarnemingenvenster gesloten worden. Daarna kan uit het menu **Bewerken** de optie **Verwijderen** gekozen worden.

# Tips en trucs bij het invoeren van gegevens

## Coördinaten van stafkaarten lezen

Op de zgn. stafkaarten van de Topografische Dienst is een zwart raster afgedrukt; in de kantlijn staat bij elke horizontale en verticale lijn een cijfer: de Amersfoortcoördinaat. De x-coördinaat (verticale lijnen) loopt van 0 tot 325, de y-coördinaat (horizontale lijnen) van 350 tot 625.

Het bepalen van de coördinaten van een punt gaat als volgt:

1. op vierkante kilometerniveau: lees de coördinaten af van de kruisende lijnen linksonder in het hok waarin zich het te bepalen punt bevindt. Een typische vorm van noteren is (x-y): 142-443.
2. op hectareniveau: als 1. maar dan met een cijfer achter de komma: deel hierbij het kilometerhok in 10 delen. Linksonder in een hok bevindt zich xxx.0-yyy.0 en rechtsboven xxx.9-yyy.9. Een voorbeeld van noteren: 142.3-443.7.

Op stafkaarten met schaal 1:25.000 kan op twee cijfers achter de komma (een nauwkeurigheid van 10 meter) worden gewerkt, indien gewenst.

Staatsbosbeheer heeft een atlas uitgegeven met alle stafkaartbladen van Nederland, schaal 1:80.000. Hierop staan zowel Uurhokcodes als Amersfoortcoördinaten aangegeven.

## IPI biotoopcodering

De biotoopcodes zijn gebaseerd op het algemeen erkende IPI systeem, een systeem dat bijvoorbeeld ook door de Vlinderstichting wordt gebruikt op waarnemingsformulieren:

Als een groot gebied wordt beschreven met zo'n code is het verstandig een globale omschrijving te nemen: in plaats van '261 laagveenmoeras en petgaten' kan '260 laagveengebied' worden gebruikt voor bijvoorbeeld het gehele Nieuwkoopse Plassengebied. Voor een groot duingebied kan '210 duingebied' worden gekozen in plaats van '111 duinvalleibos'.

Voor een klein gebied kan meestal een meer nauwkeurige omschrijving worden gegeven.

Gebruik het liefst één biotoopcode. Bestaat één natuurgebied uit twee min of meer gescheiden delen, splits het gebied dan op in twee gebieden, bijvoorbeeld:

'Laarder Wasmeer N (plas/riet)' en

'Laarder Wasmeer Z (bos/grasland)'

## Datum

De datum kan als volgt worden ingevoerd:

ddmmjjjj volledige datum

ddmmjj de eeuw wordt automatisch aangepast aan de huidige eeuw.  
Zo wordt:  
in het jaar 1996: 060294 → 06021994. (2 juni 1994)  
In het jaar 2003 wordt 061101 → 06112001. (2 november 2001)

ddmm Het jaar wordt automatisch aangepast aan het huidige jaar:  
jaar. Zo wordt in 1998: 0607 → 06071998 (7 juni 1998)

v Vandaag. Makkelijk als dezelfde dag nog waarnemingen worden ingevoerd van diezelfde dag.

Als de datum niet volledig bekend is, kunnen ook streepjes (--) gebruikt worden:

--121999 December 1999

----1999 1999

09--19-- September, 20e eeuw

2209201- 22 september, jaren 10 van de 21e eeuw (22 september 2010's)

Ter controle wordt de datum tijdens het invoeren voluit geschreven naast het datumvak getoond.

## Waarnemingen wijzigen

Open het venster **Waarnemingen** door op de knop **Waarnemingen** in het hoofdvenster te drukken, of door dubbel te klikken in de waarnemingenlijst in het hoofdvenster.

Kies de te wijzigen waarneming uit de lijst in het onderste gedeelte van het venster. De bij de soortnaam behorende gegevens worden dan in het bovenste deel van het venster zichtbaar gemaakt.

De gegevens kunnen nu worden gewijzigd. De wijzigingen worden pas definitief bewaard als zowel op **Wijzig** wordt geklikt (het wijzigingen van een waarneming), en ook op **OK** (om het venster te sluiten).

## Verkorte namen invoeren

Lange soortnamen die uit twee woorden bestaan, kunnen ook verkort worden ingevoerd. In plaats van '*Bombus pratorum*', kan ook 'Bomb pr' (of in welke andere vorm dan ook) worden ingevoerd. Dit werkt tijdbesparend en voorkomt tyfouten.

Als er voldoende letters zijn gegeven vindt Basis Logboek alleen de bedoelde soortnaam, er verschijnt dan geen keuzelijst. Worden te weinig letters gegeven, dan worden er meer alternatieven gegeven, die aan de lettercombinatie voldoen.

Deze optie kan ook worden gebruikt om alle (wetenschappelijke) soortnamen uit een genus weer te geven. Toets hiertoe de naam van het genus in en toets **<enter>**. Basis Logboek geeft dan een lijst met alle soorten uit het genus, bijvoorbeeld '*Syrphus*'.

## Snel toevoegen

Wanneer u in het waarnemingen-invoervenster bent, kunt u soorten extra snel toevoegen wanneer u op **Snel...** klikt.

U krijgt dan een leeg tekstveld te zien, waarin u delen van soortnamen, of hele soortnamen achterelkaar kunt invoeren.

U typt een soortnaam, met daarachter eventueel een komma en de waarde voor aantal/abundantie. Vervolgens drukt u op **Enter** en typt een nieuwe soortnaam. Wanneer u de soorten toe wilt voegen, klikt u op **OK**.

Niet herkende soorten verschijnen nogmaals in de lijst. U kunt ze eventueel verbeteren en opnieuw op **OK** klikken.

Door op **Sluiten** te klikken, verschijnt het normale invoergedeelte weer.

## Voorbeeld

```
isch eleg,3  
leuc pect,5  
pijpestr,+  
xan comt  
hondspeterselie
```

Levert de volgende lijst:

ischnura elegans	libellen	aantal: 3
leucorhinia pectoralis	libellen	aantal: 5
pijpestrootje	planten	aantal: +
xanthandrus comtus	zweefvliegen	
hondspeterselie	planten	

**Tip:** in plaats van soortnamen te typen, kunt u ook informatie vanaf het klembord van Windows kopiëren; bijvoorbeeld als u in een ander computerprogramma een soortenlijst heeft gemaakt.

## Selecties maken

In het menu **Selecteren** kunnen selecties op het werkblad worden gemaakt. Excursies en waarnemingen die voldoen aan de selectievoorwaarde, worden dan op het scherm getoond.

In het menu **Zoeken** vindt u **Uitgebreid zoeken** en **Soortenlijst van gebied**, hier kunnen in een speciaal zoekvenster meer geavanceerde selecties worden gemaakt.

### Selecteren...

Met de menuopdracht **Selecteren → Alle waarnemingen met...** kunt u een selectie maken van de ingevoerde gegevens, zodanig dat alle excursies die aan de opgegeven voorwaarden voldoen op het werkblad getoond worden.

Het maken van een selectie gaat als volgt:

Kies uit de excursie- of soortenlijst een excursie of waarneming waarop u wilt selecteren. U kies uit het menu **Selecteren → Alle waarnemingen met...** en vervolgens de selectievoorwaarde (gebied, soortnaam, etc.). Op het scherm wordt de selectie meteen getoond.

U kunt de selectie verkleinen door meerdere voorwaarden op te geven. Zo kunt u bijvoorbeeld een selectie maken van *Alle vlinderwaarnemingen in een bepaald gebied in de maand juni*. U kunt van elke parameter slechts één voorwaarde opgeven.

Wilt u losse excursies selecteren, dan markeert u een of meer excursies in de lijst op het werkblad en kiest vervolgens **Selecteren → Selecteer gemarkeerde items**. Zo'n selectie kan vervolgens weer worden verkleind door het kiezen van andere selectiecriteria.

Wanneer u op soortnaam of soortgroep hebt geselecteerd, dan bevat de soortenlijst alleen waarnemingen die aan de voorwaarde voldoen. Met de menuoptie **Selectie → Hele waarnemingenlijst tonen** toont Basis Logboek de hele lijst, i.p.v. een selectie ervan.

Met **Selectie → Selectie opheffen** worden alle ingevoerde gegevens weergegeven.

## Overzichten van selecties

Er zijn twee mogelijke overzichten te maken van de selecties:

**Overzichten → Soortenlijst van selectie**, waarbij alle soortnamen gegroepeerd worden per soortgroep en daarbinnen op alfabetische volgorde worden gezet.

**Overzichten → Verspreidingskaart van selectie** waarbij in het kaarttekenprogramma Plotter de vindplaats van de waarnemingen grafisch wordt weergegeven.

## Soortenlijst van een gebied maken

Basis Logboek kan soortenlijsten maken per ingevoerd gebied. Kies daartoe **Soortenlijst** uit het menu **Bewerken**.

Kies een gebied uit de lijst en klik op **Verder**. Binnen enkele seconden verschijnt een lijst met alle soorten die ooit in het gebied zijn gevonden, de soortnamen zijn gegroepeerd per soortgroep en daarbinnen op alfabet.

De soortenlijst kan uitgeprint worden (soorten komen dan in twee kolommen te staan) en naar het klembord worden gekopieerd.

Er kan ook in meer dan een database worden gezocht. Kies **Zoeken → Databases...** om de gewenste databases te selecteren.

## Verspreidingskaarten maken

Kies hiervoor **Verspreidingskaart van een soort** uit het menu **Overzichten** van het Hoofdscherm.

Bij het starten van Plotter wordt eerst een overzicht van alle bezochte gebieden gegeven. Met de knop Wissen wordt de kaart gewist en kan een af te beelden soortnaam worden ingevoerd. Met **Zoek** worden alle gebieden waarin de soort voorkomt gezocht en weergegeven op het kaartje.

- Er kunnen meerdere series over elkaar geplotted worden in verschillende kleuren; lees hierover meer in het Hulpbestand van Plotter.
- Een kopie van het kaartje kan worden gemaakt met de functie **Klembord** van Plotter. Heeft u deze functie in Plotter gekozen, dan kiest u op het 'zwevende' venster van Basis Logboek **Klembord** (het venster wordt dan langer) en vervolgens **Opslaan**. Het plaatje wordt

dan als WMF (metafile) bewaard. Met **Verkleinen** krijgt het venster weer zijn oorspronkelijke vorm.

Met een klik op **Sluiten** keert u terug naar het Hoofdvenster. Plotter wordt dan vanzelf afgesloten.

## **Uitgebreid zoeken**

Om het zoekvenster te openen, kies **Uitgebreid zoeken** uit het menu **Zoeken**.

Vul een of meer zoekvoorwaarden in. Klik vervolgens op **Zoek**. Na enkele seconden verschijnt een lijst met records, die aan de voorwaarden voldoen.

- Er kan op biotoop worden gezocht. Er moet dan een IPI-code worden ingevoerd. Een beschrijving van deze codes is te vinden in het venster. **Gebieden** of in het bestand IPI.CO (in Kladblok te bekijken en uit te printen). Het zoeken werkt hiërarchisch: de code 270 levert dus ook de codes 271, 272... Hetzelfde geldt voor de Niche-coderingen (Uit het bestand NICHES.CO).
- **Geselecteerde kolommen verbergen**. Het programma heeft de mogelijkheid om kolommen te verbergen, zodat iedere combinatie van kolommen te maken is. Door de muiscursor tussen de kolommen te plaatsen, verandert de cursor van vorm en kunt u -door te slepen- de kolommen breder en smaller maken. Met de optie **Kolombreedtes herstellen** worden de kolommen in hun oorspronkelijke breedtes afgebeeld.

Exporteren kan naar een van de volgende bestandstypen:

1. ASCII text file ('vaste kolommen tekst' en 'tab-gescheiden')
2. Dbase formaat
3. Standaard uitwisselingsformaat

Bij het ascii text-formaat geldt dat alle te exporteren cellen eerst op het scherm moeten worden geselecteerd. Door de breedte van de kolommen op het scherm te wijzigen, wordt ook de breedte van de kolommen in het gemaakte tekstbestand veranderd (alleen in het geval van een kolomgescheiden tekstbestand); te lange woorden in de cellen kunnen worden afgekapt. Bij het tab-gescheiden tekstbestand wordt de gehele inhoud van de cellen geëxporteerd, ongeacht de lengte.

Bij Dbase en Standaard uitwisselingsformaat dient alleen een aantal rijen worden geselecteerd. Een beperkt aantal velden wordt geëxporteerd.

- Uitvoer van geselecteerde records naar Plotter kan ook geschieden via DDE (dynamic data exchange) waarbij geen exportbestanden worden gebruikt. Let op: bij grotere aantallen records (meer dan 200) kan dit lang duren en wordt het aangeraden de gegevens eerst in het Standaard uitwisselingsformaat weg te schrijven (bijv. naar 'plotter.txt') en het bestand daarna in te lezen met Plotter.
- Bij printen kunnen alle kolommen worden afgedrukt op een liggend A4'tje. Hiertoe moet in het venster **Afdrukken** de optie **Instellen** worden gekozen; er verschijnt dan een venster waarin o.a. de oriëntatie van het papier kan worden ingesteld.
- Met **Maanden**, **Soorten** en **Gebieden** uit het menu **Overzichten** kan een samenvatting van de lijst met gevonden records worden weergegeven, deze overzichten kunnen naar het klembord worden gekopieerd. Om deze gegevens op te slaan of af te drukken, moet eerst een kladblok of tekstverwerker worden gestart, waarna met optie **Paste (Plakken)** de tekst van het klembord wordt gehaald. U kunt de tekst vervolgens zelf bewerken.

# Logboeken en databases

Het databasesysteem van Basis Logboek werkt schematisch gezien als volgt:

[Logboek A] → gebiedendbestand A  
Database 1 → excursie- & waarnemingenbestand 1  
Database 2 → excursie- & waarnemingenbestand 2  
Database 3 → excursie- & waarnemingenbestand 3  
(...)

[Logboek B] → gebiedendbestand B  
(...)

Bij elk Logboek hoort een gebiedenddatabase. Deze is beschikbaar voor alle waarnemingenbestanden binnen een Logboek. Indien u meer dan één logboek wilt gebruiken, dan kunt u het beste in één Logboek waarnemingen opslaan van plaatsen die geografisch dicht bijeen liggen.

Let op: de zoekopties van Basis Logboek kunnen wel in meerdere databases zoeken, maar niet in verschillende Logboeken!

## Wisselen van database

Wanneer u met meer dan één database werkt, dan kunt u met de menu-optie **Bestand** → **Database** een andere database selecteren.

Door de gewenste database aan te klikken, en op **OK** te klikken, activeert u een database.

Door **Nieuw** te kiezen kunt u een nieuwe database maken.

## Een nieuw logboek maken

Open het venster **Logboek openen** uit het menu **Bestand**. Kies **Nieuw...** om een nieuw Logboek te maken.

Een Logboek kan meerdere databases (excursies + waarnemingen) bevatten. Het nieuwe Logboek heet bijvoorbeeld 'Lutjebroek'. De bestandsnaam mag maximaal acht letters en/of cijfers bevatten, bijvoorbeeld 'LUTJEBRK'. De prefix -voorvoegsel- (bijv. 'LUT') wordt gebruikt in bestandsnamen van de nog te maken databases in het Logboek (de bestanden van de databases uit een Logboek hebben altijd dezelfde drie beginletters).

Belangrijk: de bestandsnaam en prefix mogen geen leestekens

bevatten, net als bij andere bestandsnamen.

Bij ieder Logboek hoort een eigen gebiedendatabase. Deze moet eerst worden gevuld met enkele gebieden voordat waarnemingen ingevoerd kunnen worden.

## Ander logboek kiezen

Selecteer de menu-optie **Bestand** → **Logboek openen...** om een ander logboek te kiezen, of een nieuwe te maken.

Er verschijnt een venster waarmee u het logboekbestand (\*.blb) kunt kiezen. Kies een bestand uit de lijst en klik op **OK**. Hierna verschijnt een venster met een lijst van de databases in het logboek. Kies een database en klik opnieuw op **OK**. De inhoud van de database verschijnt op het werkblad.

## Nieuwe database maken

Wanneer u een nieuw logboek heeft gemaakt, moet u ten minste één nieuwe database (een waarnemingenbestand) maken. Open het venster **Database** uit het menu **Bestanden**. Kies **Nieuw...** om een nieuwe database te maken.

Nu verschijnt een venster waarin de gegevens van een nieuwe database moeten worden ingevuld.

Vul nu een omschrijving van de database in: bijvoorbeeld 'Excursies 1996-2001' met bestandsnaam '1996'. In combinatie met het vorige voorbeeld, worden de bestandsnamen dan als volgt:

Invullen van dit...

Logboek:	LUTJEBRK
Prefix	<b>LUT</b>
Bestandsnaam:	<u>1996</u>

...levert dit:

Logboek:	LUTJEBRK.BLB	
Waarnemingen:	<b>LUT</b> <u>1996</u> .WNM	& <b>LUT</b> <u>1996</u> .HDR
Excursies	<b>LUT</b> <u>1996</u> .EXC	

Na het invoeren van een nieuwe database **OK** klikken. Nu verschijnt een lijst met daarin de zojuist gemaakte database.

Kies de nieuwe database en klik **OK** om deze in te lezen. Het hoofdvenster verschijnt, met lege lijsten. Nu kunnen excursies, waarnemingen en gebieden worden ingevoerd.

## Funcities met meer dan één database

In een Logboek kunnen meerdere databases worden aangemaakt. Sommige zoekfuncties van Basis Logboek kunnen ook in meerdere databases lezen. In het venster **Databases** uit het menu **Zoeken** kunnen databases worden geselecteerd die moeten worden doorzocht.

De functies waarbij in meerdere databases kan worden gezocht zijn:

- Uitgebreid zoeken;
- Soortenlijst van gebied;
- Verspreidingskaart van een soort maken.

Let op: Basis Logboek kan in meerdere **Databases**, maar niet in meerdere **Logboeken** tegelijkertijd lezen.

## **Uitwisselen van gegevens tussen gebruikers**

Wanneer meerdere gebruikers gegevens invoeren, dan kunnen die later op een andere computer worden samengebracht door het gebruik van Basis Logboek Exchange.

U kunt een logboek (of selectie daarvan) opslaan als een Basis Logboek Exchange bestand (\*.blx). Kies hiervoor het menu **Bestand → Exporteren → Basis Logboek Exchange**.

U heeft nu een speciaal ingedeeld tekstbestand dat door iedere andere gebruiker kan worden ingelezen, zonder dat er gegevens verloren gaan. In het bestand zitten naast de excursie en waarnemingen ook gegevens over de bron van de gegevens, zodat later te traceren is, wie de gegevens beheerde en wie een waarneming heeft ingevoerd.

- Wanneer verschillende gebruikers gegevens uit hetzelfde gebied invoeren, dan moet de gebiedsnaam voor alle gebruikers identiek zijn. De overige gebiedsgegevens, zoals coördinaten mogen wel verschillen. Alleen als de namen identiek zijn, worden de waarnemingen uit een zelfde gebied bij het importeren van een Basis Logboek Exchange bestand, onder dezelfde gebiedsnaam opgeslagen. Verschillen de namen, dan wordt een nieuw gebied aangemaakt en dient u -indien noodzakelijk- handmatig voor elke excursie de gebiedsnaam te wijzigen.

# Exporteren en importeren van gegevens

## Exporteren

Logboekbestanden of selecties daarvan kunnen worden geëxporteerd naar een tekstbestand. U vindt **Exporteren** in het menu **Bestand**.

Er zijn twee formaten beschikbaar die gemakkelijk door alle bestaande spreadsheet-, database- en gespecialiseerde programma's kunnen worden gelezen. U kunt selecties ook eenvoudig uitwisselen met andere Basis Logboekgebruikers met Basis Logboek Exchange, in een speciaal bestandsformaat.

## Tekengescheiden tekst exporteren

In dit formaat worden de kolommen gescheiden met een [TAB], een (punt)komma, een tilde(~) of een verticaal streepje (|). Voordeel van dit formaat is dat het bestand erg compact, en dat de kolombreedte tegelijk onbeperkt is. Voorbeeld:

```
10|2|1998|geisleria sychnogonioides|10|102
10|12|1998|collema crispum|A|102
```

## Vaste kolommen tekst exporteren

Hierbij beginnen alle gegevenskolommen op vaste posities. Plaatsen waar geen gegevens staan, zijn opgevuld met spaties. Dit is ook een zeer veel gebruikt bestandsformaat. Voorbeeld:

```
10 21998geisleria sychnogonioides10 102
10121998collema crispum          A 102
```

- In beide gevallen dient u de te exporteren velden (gegevens) te selecteren en een bestandsnaam op te geven.
- In het geval van vaste-kolommentekst dient ook de kolombreedte te worden opgegeven voor elk veld. De standaardinstelling van de kolombreedte is zo dat de tekst in de kolommen niet wordt afgebroken, of er gegevens verloren gaan.
- Vaste kolommentekst kan worden gebruikt om verspreidingskaarten te maken in STIPT. Selecteer daartoe bijvoorbeeld alleen de **coördinaatvelden** voor export.
- Door op de knop **Opties...** te klikken kunnen tal van uitvoeropties worden geselecteerd. Deze kunnen in een exportprofiel worden opgeslagen. Zo hoeft u niet elke keer een nieuwe bestandsindeling te maken.

## Gegevens importeren

Basis Logboek kan bestaande gegevensbestanden importeren. Deze bestanden moeten het teken gescheiden-formaat (ook wel: 'comma delimited' of CSF) of het vaste kolommen-formaat hebben (ook wel: 'fixed column' of SDF) en de volgende velden bevatten:

- **gebiednaam**
- **soortnaam** (genus en soortnaam in wetenschappelijke namen mogen een stukje uit elkaar staan, gescheiden door spaties. Basis Logboek kan ook delen van namen herkennen, net als bij het handmatig invoeren van waarnemingen. Basis Logboek herkent alleen soortnamen die al in een van beide soortenbibliotheken aanwezig zijn.)
- **datum** (dag, maand en jaar in cijfers).

en daarnaast is aan te bevelen:

- **Amersfoortcoördinaten**
- **aantal/abundantie** bij soortnaam

Verder kunnen er nog enkele andere velden worden geïmporteerd, waaronder **opmerkingen** bij gebied, excursie en waarneming.

Belangrijk is ook dat de waarnemingen gerangschikt moeten zijn op *datum* en daarbinnen op *gebiedsnaam*, omdat anders te veel excursies (namelijk voor elke waarneming een !) zouden worden aangemaakt.

## Vaste kolommen tekst importeren

Door **Bestand** → **Importeren** → **SDF** te kiezen kunt u een importbestand kiezen. Daarna krijgt u een scherm waarin u de kolomscheiders kunt aanbrengen d.m.v. een muisklik. Wanneer u alle kolomscheiders hebt aangebracht, klikt u op **Verder...**

Nu kunt u aan elke kolom een beschrijving toekennen, door op de kolom te klikken (deze wordt dan zwart, m.u.v. kolommen met breedte 1) en de beschrijving van de inhoud te kiezen uit de lijst linksonder in het venster. Wanneer u klaar bent, klikt u op **Importeren**.

Basis Logboek vraagt nu hoeveel regels de kolomtitels in beslag nemen. Wanneer het bestand geen kolomtitels heeft drukt u op **Enter**.

Vervolgens begint Basis Logboek met importeren. U kunt het elk moment afbreken door op **Stop** te klikken.

In het bestand FOUTEN.TXT in de Basis Logboekmap (meestal: C:\BASLOGB) vindt u na afloop van het importeren de records die Basis Logboek niet kon herkennen, omdat de soortnaam niet bestaat. U kunt

dan de soortnaam verbeteren en het bestand FOUTEN.TXT vervolgens opnieuw importeren. U kunt de fouten uiteraard ook handmatig toevoegen.

## Teken gescheiden tekst importeren

Selecteer een bestand door uit het menu **Bestand** → **Importeren** → **SDF** te kiezen. Basis Logboek probeert vanzelf de juiste veldscheider (bijvoorbeeld |, \$, @, komma of tab) te vinden, maar u kunt deze ook zelf invoeren. Let op: Basis Logboek kan geen bestanden importeren waarin de tekstvelden tussen "aanhalingstekens" staan.

Verbindt aan elk veld een betekenis, door een veldnaam aan te klikken, en uit de lijst een betekenis te selecteren. Herhaal deze procedure totdat alle gewenste velden zijn gedefinieerd. Klik op **OK** om de waarnemingen te importeren.

## Bestanden van Orde importeren

U kunt ook een .EXP-bestand importeren uit het entomologische programma Orde 3.0. Dit gaat -na keuze van het invoerbestand- helemaal vanzelf.

## Export van dbase bestanden

Uitvoer naar dbase levert een database met de volgende tekstvelden:

Soortcode	X kilometer	Kaartblad	IPI-code
Soortnaam	X hectometer	Uurhok	
Aantal	Y kilometer	Kilometerhok	
Gebiednaam	Y hectometer	Datum	

## Standaard uitwisselingsformaat

Een voorbeeld van het Standaard uitwisselingsformaat is:

```
PROJECT 'NJN Afdeling Gouda'
  WAARNEMER 'Laurens Sparrius'
  VELDEN SOORT; NAAM; DATUM; X-COORD; Y-COORD.
  WAARNEMINGEN
    0201530; 'kleine zwaan'; 19951217; 111; 452.
    0208310; 'ijsvogel'; 19960109; 111; 452.
    0200005; 'geelsnavelduiker'; 19960109; 111; 452.
    0200120; 'geoorde fuut'; 19960109; 111; 452.
    0202180; 'brilduiker'; 19960109; 111; 452.
    0201790; 'smient'; 19960109; 111; 452.
    0202200; 'nonnetje'; 19960109; 111; 452.
    0200010; 'roodhalsfuut'; 19960109; 111; 452.
    0200007; 'dodaars'; 19960109; 111; 452.
    0202230; 'grote zaagbek'; 19960109; 111; 452.
    (...)
  EINDE
EINDE
```

Het veld SOORT krijgt de soortcode zoals deze is opgenomen in het grote soorten basisbestand, de overige coderingen spreken voor zich.

Dit formaat wordt o.a. door het programma 'Plotter' gelezen.

Meer informatie over dit standaardformaat is terug te vinden in het **Hulpbestand van Plotter**.

## Het gebruik van Stipt met Basis Logboek

STIPT (msdos-versie) is een veel gebruikt kaartenprogramma. Het heeft iets meer mogelijkheden dan Plotter, maar is minder gebruiksvriendelijk.

STIPT is gratis verkrijgbaar bij het IKC-N. Basis Logboek kan samen met STIPT worden gebruikt, en wel op de volgende manier:

1. In het venster **Uitgebreid zoeken** kan een selectie van waarnemingen worden geëxporteerd naar een ASCII tekstbestand. Selecteer daartoe de kolommen met de coördinaten. Met **Exporteren** in het menu **Bestand** kan ook een tekstbestand met coördinaten worden gemaakt. Dit kan ook door STIPT worden ingelezen. (Kolommen gescheiden, Opties: Exportprofiel: STIPT)
2. Start STIPT en volg alle aanwijzingen op. Op een bepaald moment wordt naar een invoerbestand gevraagd. Geef de naam van het m.b.v. Basis Logboek bewaarde ASCII tekstbestand.
3. STIPT laat nu de eerste regels van het bestand zien.
4. Na het beantwoorden van de vraag welke stipvorm en -grootte moet worden getekend, vraagt STIPT de beginposities van de x- en y-coördinaat (of van kaartblad, uurhok en km-hok, indien van toepassing). Deze kunnen eenvoudig worden afgelezen m.b.v. de getallen bovenaan het scherm.
5. STIPT tekent vervolgens een verspreidingskaartje. U kunt het kaartje opslaan als Postscript-bestand of printen op een matrix/inkjet/laserprinter. Het Postscript-bestand kunt u met een programma als Ghostscript bekijken op het scherm, printen, of bewaren als jpeg-bestand (bijv. als afbeelding voor een website)

# Menu Extra

## Voorkeuren

In het venster **Voorkeuren** kunnen de gegevens van de gebruiker van het programma worden ingevoerd. Bij uitwisseling van waarnemingen kan op deze manier de oorsprong van de gegevens worden achterhaald.

## Voorkeur naamgeving

Ook kunnen de voorkeuren voor **soortgroepen** worden ingesteld: Kies een soortgroep uit de combolijst. In de velden eronder wordt aangegeven of soortnamen uit die soortgroep met de Nederlandse of de Latijnse naam moeten worden bewaard. Dit is alleen mogelijk als een (volledige) soortenlijst van deze soortgroep bekend is.

Wordt de Latijnse naam ingevoerd van een soort uit een groep waarvoor de Nederlandse naam als voorkeur is ingesteld, dan wordt de ingevoerde naam vanzelf in de Nederlandse omgezet, en omgekeerd.

### Beheerder

In het tabblad **Beheerder** kunt u uw eigen naam- en adresgegevens invoeren. Bij het uitwisselen van waarnemingen met anderen, kan men direct zien van wie de geleverde waarnemingen afkomstig zijn.

### Waarnemers

Onder het tabblad **Waarnemers** treft u een lijst van waarnemers. De lijst wordt automatisch bijgewerkt wanneer u via Basis Logboek Exchange waarnemingen van andere personen importeert.

## Soortnaam vertalen

Hier kunt u een -deel van een- soortnaam invoeren. Basis Logboek toont dan de gegevens die over deze soort bekend zijn.

## Coördinaten omrekenen

Een soort rekenmachine voor conversie tussen Amersfoort, UTM en kilometerhok coördinaten.

## Een lokaal waarnemersnetwerk opzetten

Om binnen een lokale natuurvereniging of werkgroep een efficiënt netwerk op te zetten om op één punt gegevens te verzamelen, kan het volgende model worden toegepast:

**coördinator:** centraal verzamelpunt voor gegevens

**waarnemers:** voeren gegevens in en sturen die periodiek door naar de coördinator

Om ervoor te zorgen dat iedereen dezelfde gebiedsgegevens gebruikt, kan het volgende gedaan worden: kopieer een gebiedenbestand (\*.geb), waarin gegevens over enkele veelbezochte gebieden staan, naar de Basis Logboek-map van iedere afzonderlijke waarnemer. Iedereen gebruikt dan dezelfde gebiedsnamen met bijbehorende gegevens. Natuurlijk elke waarnemer ook zelf extra gebieden toevoegen.

Ter ondersteuning kan er een **website** worden gemaakt waar waarnemers de gebiedendatabase kunnen downloaden. Waarnemers kunnen hun gegevens naar de coördinator e-mailen. Op de website wordt informatie gegeven over de tot dan toe verzamelde gegevens (aantallen per soortgroep, soortenlijst van een aandachtsgebied, etc.).

# Zin en onzin bij het verzamelen van gegevens

## Wat moet ik invoeren, en wat niet?

Wanneer u gegevens invoert die u later wilt uitwisselen met anderen, dan is het van belang dat er zo min mogelijk fouten in het bestand terechtkomen. De belangrijkste regel bij het invoeren, is dat u alleen waarnemingen invoert waarvan u zeker bent, dat ze kloppen.

Daarnaast is men bij onderzoek alleen geïnteresseerd in officiële namen van soorten, dus geen namen van soortgroepen of algemene termen. Voorbeeld:

<b>groep</b>	<b>soortnaam</b>
libel	libel
vogel	geel vogeltje
sprink	grote sprinkhaan
bij__	oranje-paarse bij

In de praktijk zijn deze namen waardeloos. Bij het invoeren van deze niet-officiële namen zult u merken dat Basis Logboek "tegensputtert", met de mededeling dat de soortnaam niet in de soortenbibliotheek voorkomt. Invoeren kan echter wel, maar geforceerd.

## Reservekopie maken

Met de optie **Reservekopie** maken uit het menu **Bestand** wordt een kopie van alle database uit het actieve Logboek gekopieerd naar de map '\BLBACKUP' van de aangegeven schijf eenheid.

Door als schijf bijvoorbeeld diskettestation 'A:' te kiezen, wordt een kopie van de gegevens in A:\BLBACKUP gemaakt.

Het wordt aanbevolen om regelmatig een kopie van het aangelegde logboek te maken i.v.m. mogelijke stroomstoringen, of om per ongeluk gewisse gegevens te kunnen herstellen.

Wanneer u een reservekopie van een logboek terug wilt zetten, dan kopieert u de bestanden van de reservekopie terug naar de map waarin de bestanden oorspronkelijk stonden (bijvoorbeeld C:\BASLOGB).

U kunt een reservekopie op een diskette ook gebruiken om een logboek op een andere computer in te lezen.

## Soortenbibliotheek

Om het invoeren en terugzoeken van soortnamen te vereenvoudigen, maakt Basis Logboek gebruik van twee soortenbibliotheek.

### Basissoortenbibliotheek

De basissoortenbibliotheek bevat zeer veel Nederlandse en wetenschappelijke namen uit verschillende soortgroepen. Bij het programma worden circa 38.000 soortnamen meegeleverd. Het is mogelijk deze soortenlijsten te exporteren als Dbase-bestand.

### Werksoortenbibliotheek

De werksoortenbibliotheek bevat alle soortnamen die ooit zijn toegevoegd, en bevat ook de namen die niet in de basissoortenbibliotheek voorkomen, bijvoorbeeld namen van objecten, exotische kamerplanten en personen.

### Synoniemen

Namen -vooral de wetenschappelijke namen- van planten en dieren veranderen soms snel. Basis Logboek heeft de mogelijkheid om synoniemen in te voeren.

Wanneer u een verouderde naam in Basis Logboek tegenkomt, dan kiest u **Bestand** → **Importeren** → **Soortnaam wijzigen**.

Er verschijnt een venster waarin u een oude naam en de nieuwe naam kunt opgeven. Wanneer u op **OK** klikt, verandert Basis Logboek de naam in de basissoortenbibliotheek.

Wanneer de oude naam later wordt ingevoerd in het venster **Waarnemingen invoeren**, dan wordt deze automatisch gewijzigd in de nieuwe naam.

## Nieuwe soortnamen toevoegen

Nieuwe soorten kunt u niet invoeren, tenzij u een dbase-bestand maakt volgens de juiste specificaties en deze importeert. Ook kunt u de naam "geforceerd" invoeren. U moet dan zowel de soortnaam als de soortgroep invoeren.

## Soortenlijst exporteren

Het is mogelijk om de soortenlijsten die in de Basis Logboek soortenbibliotheek aanwezig zijn te exporten naar een dbase-bestand.

U kunt de lijst van slechts één soortgroep tegelijk exporteren.

Selecteer het menu **Bestand** → **Exporteren** → **Soortnamen van een soortgroep**. Op het venster selecteert u de soortgroep en de bestandsnaam. Vervolgens klikt u op **Exporteren**.

Het resultaat is een dbase-bestand dat u met een spreadsheet of databaseprogramma kunt bewerken. U kunt de gewijzigde lijsten ook weer importeren, zoals hierboven beschreven is.

## Uitbreiden met dbase soortenlijsten

Deze soortenlijst is ook uitbreidbaar. Hiervoor is een dbase-bestand met tenminste de volgende drie velden noodzakelijk: Nederlandse naam, wetenschappelijke naam (zonder auteursnaam!) en soortnummer/code. Ook als er geen Nederlandse naam bestaat, dan dient het veld (het is dan leeg) toch in het bestand opgenomen te worden. Dit geldt eveneens voor de soortcode. Met **Importeren** → **Basissoortenbibliotheek uitbreiden** uit het menu **Bestand** kan een Dbase-bestand worden geselecteerd. Er verschijnt een venster, waarbij in de linker kolom een lijst met beschikbare velden staat. In het rechter gedeelte moet het nummer van het veld, dat overeenkomt met de beschrijving (Ned. naam, Wet. naam, code) worden ingevuld. Ook moet de juiste soortgroep (bijv. planten, vissen,...) worden gekozen. Klik op **OK** om de lijst toe te voegen. Het vakje **Eventuele bestaande lijst vervangen** kruist u aan als er als een lijst van deze soortgroep aanwezig is waarin verouderde gegevens voorkomen.

## Uitbreiden met soortenlijsten van Orde

Wanneer u over het entomologische programma Orde (vanaf versie 3.0) beschikt, dan kunt u de soortenlijsten uit dat programma ook invoeren in Basis Logboek. Selecteer een Orde-soortenlijst op dezelfde manier als hierboven beschreven is voor dbase-bestanden. Basis Logboek geeft vervolgens een overzicht van de families in de soortenlijst. U kunt een of meer families selecteren en het geheel koppelen aan de juiste soortgroep. Vervolgens worden alle soorten uit de geselecteerde families toegevoegd aan de basissoortenbibliotheek.

## Bekende problemen met soortnamen

Dubbele soortnamen (in verschillende soortgroepen) kunnen verkeerd worden geïnterpreteerd. Enkele voorbeelden:

- Binnen een soortgroep mogen geen twee soorten voorkomen met dezelfde naam. Dit is soms het geval bij Nederlandse namen. Wees hierop bedacht wanneer u zelf soortenlijsten wilt toevoegen. In Basis Logboek wordt voor geslachtenamen de schrijfwijze 'Paardebloem (G)' (= *Taraxacum spec.*) aangehouden.
- Het geslacht *Oenanthe* komt voor bij vogels (Tapuit) en planten (Torkruid). de onbepaalde soortnaam *Oenanthe spec.* kan dus in twee groepen worden ingedeeld.
- Bij het handmatig invoeren van gegevens worden in geval van dubbele namen altijd beide alternatieven gegeven. Bij importeren vanuit een bestand vind deze controle niet plaats. Bij Snel Invoeren worden zulke dubbelzinnige namen geweigerd en deze moet u opnieuw handmatig invoeren.

## Meegeleverde soortenlijsten

Bij Basis Logboek worden lijsten van de onderstaande soortgroepen meegeleverd. De lijsten bevinden zich in een groot bestand: de basissoortenbibliotheek.

### **PLANTEN, MOSSEN en ZWAMMEN**

blad en levermossen (bron: BLWG 1999)  
hogere planten \*\* (met naamswijzigingen uit Heukels' Flora 21ste ed.)  
korstmossen (bron: BLWG 1999)  
kranswieren \*\*  
wieren en algen (zeewieren)  
sieralgen  
zwammen en slijmzwammen (bron: NMV 2000)

### **GEWERVELDEN**

amfibiën/reptielen (bron: Ravon)  
vissen \*\*  
vogels \*\*  
zoogdieren \*\*

### **ONGEWERVELDEN**

dagvlinders \*\*  
hommels  
krabben & kreeften \*\*  
kwallen en anemonen \*\*  
libellen \*\*  
lieveheersbeestjes  
loopkevers \*\*  
mieren \*\*  
nachtvlinders (bron: De Vlinderstichting)  
plooivleugelwespen  
roofvliegen  
schelpen en slakken \*\*  
spinnen \*\*  
sponzen  
sprinkhanen \*\*  
wapenvliegen  
waterkevers  
wolzwevers  
zakpijpen \*\*  
zeesterren en -egels \*\*  
zweefvliegen

\*\* Bron: soortenlijsten van de cd-rom BioBase '97 (Centraal Bureau voor de Statistiek, Voorburg 1998, met toestemming overgenomen). Nieuwere lijsten zijn verkrijgbaar bij het CBS en bij diverse PGO's. Basis Logboek kan alleen dbase-soortenlijsten inlezen. De overige groepen zijn uit diverse bronnen afkomstig, onder meer uit literatuur. Deze lijsten zijn door de ouderdom mogelijk incompleet. De cd-rom BioBase 97 bevat overigens naast soortenlijsten ook uitgebreide informatie over bescherming (o.a. rode lijsten) en soortsecologie.

# Adressen en registratie

## Websites over veldbiologische software

**Basis Logboek:** <http://www.basislogboek.nl/nu/>

Op deze website treft u updates aan en een rubriek met veelgestelde vragen.

**Veldbiologische software:** <http://www.euronet.nl/users/mbleeker/>

Op deze website staat een overzicht van veldbiologische software.

## Contactadres

Voor reacties, vragen en opmerkingen met betrekking tot Basis Logboek, kunt u zich wenden tot de auteur van de software. U wordt vriendelijk verzocht om vragen met betrekking tot het installeren van de software, het invoeren van gegevens en andere algemene problemen met uw computer eerst voor te leggen aan iemand uit uw omgeving.

Laurens Sparrius  
Kongsbergstraat 1  
2804 XV Gouda

[sparrius@dds.nl](mailto:sparrius@dds.nl)

# Gebruikovereenkomst

(C) 1994-2001 Laurens Sparrius. Alle rechten voorbehouden.

De gebruiker heeft notie genomen van de volgende gebruikovereenkomst:

- De auteur stelt zich niet aansprakelijk voor enige vorm van schade voortvloeiende uit het gebruik van dit programma. Dit programma wordt "AS IS" geleverd, d.w.z. zonder voor- en nazorg door de auteur. Hierbij worden nog andere bepalingen onderscheiden:
- Dit computerprogramma, de handleiding of delen daarvan mogen niet worden vermenigvuldigd of verhandeld, met uitzondering van één reservekopie voor uitsluitend eigen gebruik. Delen van de software en meegeleverde databestanden mogen niet afzonderlijk worden gebruikt.
- De auteur behoudt zich het recht voor alle suggesties en opmerkingen over dit programma van derden tot zijn eigendom te rekenen.
- Voor bepaalde materie in deze software is gebruik gemaakt van gegevens waarvan de copyrights en/of intellectuele eigendomsrechten mogelijk gedeeltelijk bij derden kunnen berusten. De auteur aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid voor eventuele schade voor de gebruikers die hierdoor in de toekomst zou kunnen ontstaan.

Door installatie van het computerprogramma gaat de gebruiker akkoord met bovenstaande gebruiksrechtovereenkomst.

## Over Basis Logboek

Met Basis Logboek kunt u waarnemingen en vondsten van planten en dieren opslaan in uw computer. Het unieke aan Basis Logboek is dat er soorten uit heel verschillende soortgroepen (planten, vogels en sprinkhanen bijvoorbeeld) door elkaar kunnen worden ingevoerd.

Daarnaast biedt Basis Logboek de mogelijkheid om soortenlijsten van een natuurgebied of kilometer- of uurhok te maken, en om te zoeken op basis van diverse selectiecriteria. De lijsten kunnen ook worden uitgeprint of direct in andere programma's worden gebruikt. Er kunnen verspreidingskaarten worden gemaakt met het kaartenprogramma Plotter.

Het programma is ook een hulp voor verenigingen die excursies organiseren. In een oogopslag kan men zien, welke soorten planten en dieren in een bepaald gebied al eerder zijn waargenomen. Daar kan het excursieonderwerp op afgestemd worden.

Basis Logboek is nadrukkelijk bedoeld voor lokaal en persoonlijk gebruik, en is niet bedoeld om heel grote databases mee te beheren (tot circa 30000 waarnemingen per database, het aantal databases is onbeperkt). Basis Logboek wordt vooral gebruikt door afdelingen en werkgroepen van natuurverenigingen. Ook voor educatieve projecten is het programma geschikt.

Bij landelijke waarnemingsprojecten kan het programma gebruikt worden als invoersysteem: op lokaal niveau worden gegevens in de computer ingevoerd. Een landelijk verzamelpunt ontvangt de ingevoerde gegevens per e-mail of op een diskette.